

Monument a la Batalla de l'Ebre

El nostre il·lustríssim acadèmic corresponent per Tortosa, Dr. Jesús Massip i Fonollosa, demana l'opinió de l'Acadèmia entorn al problema del monument a la Batalla de l'Ebre d'aquella ciutat, obra de l'escultor Lluís Maria Saumells (Gironella, 1915 - Tarragona, 1999), que va ser acadèmic de número de la nostra institució des de 1981 fins a la seva mort. La qüestió és que, en haver estat encarregat el monument pel règim franquista, el 1966, ara es vol enretirar en compliment de la Llei de memòria històrica. Però hi ha diverses consideracions a tenir en compte abans d'aplicar aquesta Llei en el cas present.

La primera és que l'obra en qüestió és la de més envergadura i ambició de Saumells, intèrpret d'un expressionisme espiritualista molt perso-

nal, que va ser segurament l'escultor de les terres de Tarragona més destacat de la generació següent a la de Joan Rebull. I aquest és un factor gens negligible a l'hora de considerar-lo.

Una altra consideració bàsica és que en una votació dels tortosins sobre el futur del monument a la batalla de l'Ebre, el 2016, els votants es varen decantar majoritàriament per mantenir el monument.

Al marge de les seves conseqüències polítiques, la batalla de l'Ebre va ser un fet històric cabdal. El monument va ser fruit d'una època en què el franquisme ja no gosava donar la imatge absolutista dels primers anys i per això es va mantenir l'ambigüitat que estava dedicat als "combatents de la batalla" sense adjectivar de quin bàndol eren. És un monument de fe-

Josep Muntañola i Thornberg

president de la Reial Acadèmia de Belles Arts i de Sant Jordi de Barcelona

rrro de dues grans peces, cada una de les quals té forma d'obelisc o de piràmide molt allargassada. Una és gairebé el doble d'alta que l'altra. La que té més connotacions franquistes -per estar coronada amb l'àliga "de Sant Joan Evangelista" que Franco feia servir de símbol- és la petita. La preponderant, però, és l'altra, que té al seu cim una figura humana mirant al cel, típica dels característics "extasiats" o "astrònoms" que protagonitzen tan sovint l'obra de Saumells. Aquesta figura sosté una gran estrella pel damunt del cap. És un recurs conceptual com el que havia utilitzat Alber-

to Sánchez en la seva obra emblemàtica, de signe polític contrari, *El pueblo español tiene un camino que conduce a una estrella*. Si llegim el monument de Saumells en clau simbòlica, l'obra pot proclamar perfectament l'esperança.

D'altra banda, entrar en consideracions de bellesa artística, com s'ha fet en abordar aquesta qüestió concreta, és un argument rellescós, perquè els temps en què l'Acadèmia dictamina sobre la bellesa artística ja han passat. Els arguments donats aleshores ja no són vàlids i ningú ha aconseguit donar-ne de nous. La bellesa artística, doncs, és un concepte molt subjectiu, en què intervien potentment les filies, les fòbies, els prejudicis de qui la contempla i les connotacions socials positives o negatives de l'obra d'art jutjada.

Enretirar el monument plantejaria un problema de grans proporcions: destruir-lo seria un fet patrimonialment impresentable i trobar-li un destí museístic seria difícilment possible donades les seves grans dimensions. Per omissió el més segur seria que fos arraconat en un dipòsit on finalment acabaria essent pura ferralla. Si ara s'aconseguís enretirar les connotacions franquistes encara visibles del monument -l'àliga, insígnies, làpides, etc.-, com ja s'ha començat a fer, el resultat podria ser simplement el d'una obra monumental ambiciosa, feta per un escultor rellevant -que és el que els veïns no volen perdre-, que recorda un fet històric sagnant però tristament memorable; i se sintetitzaria així amb la voluntat expressada, per acció o per omissió, per la gent de Tortosa.